

8.6.2011

Asiano:
R 11/398**Käräjäoikeuden kokoonpano****Puheenjohtaja**

Käräjätuomari Esko Hohti

Syyttäjä

Kihlakunnansyyttäjä Anita Haapakoski

Vastaaja(t)ALHO PENTTI TAPIO
HAAPANEN ANTTI ARVO ALEKSANDER
HAAPANEN MATTI ALEKSI**Asia**

LUONNONSUOJELURIKKOMUS

Vireille

14.4.2011

Pääkäsittely

Pääkäsittely pidettiin 25.5.2011 Muonion istuntopaikalla.

VAATIMUKSET JA PERUSTEET**Syyte**

1. LUONNONSUOJELURIKKOMUS

(8690/R/0008622/09)

Luonnonsuojelulaki 37 § 2, 43 § 1 ja 58 § 2 mom 1 kohta

Rikoslaki 5 luku 3 §

20.7.2009 - 21.7.2009 ENONTEKIÖ

Pentti Alho, Antti Haapanen ja Matti Haapanen ovat päästäneet Karesuvannossa Muoniojokivarressa luontoon tarhassa kasvatettuja vierasperäisiä eläinlajeja, kaksi valkoposkihanhipariskuntaa, kolme valkoposkihanhen poikasta ja kolme kiljuhanhen poikasta, vaikka on ollut aihetta epäillä, että niistä voi syntyä pysyvä kanta. Luontoon päästämisen tarkoituksena on ollut saada alueelle pysyvä kiljuhanhikanta.

Edellä mainitut kiljuhanhen poikaset ovat syntyneet ja kasvaneet Kiljuhanhen Ystävät ry:n ylläpitämässä Hämeenkosken hanhitarhassa, jonka hanhikanta on peräisin eri hanhitarhojen linnuista, joiden geneettinen tausta ei risteymien vuoksi ole sama kuin meillä luonnonvaraisesti esiintyvillä lajeilla. Kiljuhanhen poikaset ovat siten mitä ilmeisimmin poikenneet perimältään luonnonvaraisesta kannasta. Luontoon päästettyjä kiljuhanhia on siten pidettävä vierasperäisenä lajina, jota ei saa päästää luontoon. Pysyvän kannan syntyminen on

Kiljuhanhi on luonnonsuojeluasetuksen 21 §:ssä, 22 §:ssä ja liitteessä 4 mainittu uhanalainen ja erityisesti suojeltava laji. Uhkana on, että luonnonvarainen kanta risteytyy istutusperäisen kannan kanssa.

Valkoposkihanhi ei kuulu luontaisesti Enontekiön alueen eläimistöön. Luontoon päästettyjä valkoposkihanhia on siten pidettävä vierasperäisenä lajina, jota ei saa päästää luontoon. Pysyvän kannan syntyminen on mahdollista.

Edellä kuvatulla tavalla toimiessaan Pentti Alho, Antti Haapanen ja Matti Haapanen ovat yhdessä ja yksissä tuumin tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoneet luonnonsuojelulaissa olevaa luonnon suojelemiseksi annettua säännöstä.

Vastaajat ovat esitutkinnassa tunnustaneet päästäneensä valkoposkihanhia ja kiljuhanhia Enontekiön luontoon, mutta kiistävät syyllistyneensä rikokseen.

Syyttäjän muut vaatimukset

Todistelukustannusten korvaaminen

Vastaajat on veloitettava korvaamaan valtiolle todistelukustannukset.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 9 luku 1 §

VASTAUKSET JA PERUSTEET

Vastaajat kiistivät syytteet. Varaavat tilaisuuden vaatia täyttä korvausta kuluista korkoineen.

Vastaajat myöntävät vapauttaneensa valkoposkihanhia luontoon Enontekiöllä haasteessa mainittuna ajankohtana. Sijaisemoina toimineilla valkoposkihanhilla oli kiljuhanhien poikaset. Tavoitteena on ollut palauttaa Suomen Lapista sukupuuttoon kuollut kiljuhanhikanta lajin perinteisille esiintymisalueille. Kyseinen sijaisemojen käyttöön perustuva menetelmä on kehitetty Ruotsissa. Menetelmä ei johda valkoposkihanhikannan syntymiseen alueella, jossa emot päästetään luontoon. Siitä on naapurimaassamme tilastollisesti erittäin merkittävät näytöt.

Lapin käräjäoikeus on antanut 7.9.2005 tuomion identtiseen teonkuvaukseen perustuvassa asiassa. Ko lainvoimaisen tuomion mukaan ei ole näyttöä siitä, että Pentti Alhon Kiljuhanhien Ystävät Ry:n kasvattajana kasvattamat kiljuhanhet ovat vierasta kantaa.

Lainvoimaisella tuomiolla on negatiivinen ja positiivinen oikeusvoimavaikutus. Negatiivisen oikeusvoimavaikutuksen johdosta samassa asiassa ei saa nostaa uutta syytettä asianosaista vastaan ja

asianosaisella on oikeus luottaa siihen, että asia on tullut 3
kokonaisuudessaan tutkituksi. Positiivisen oikeusvoimavaikutuksen
johdosta aiemmin annettu tuomio tulee ottaa ratkaisun perusteeksi
käsittelyn kohteeksi myöhemmin tullessa samanlaisessa asiassa.

Oikeusvarmuutta koskevan periaatteen nojalla toimijoilla on perusteltu
oikeus luottaa voimassa olevaan oikeuteen, eikä toimijaa voi jälkikäteen
tuomita rangaistukseen, jos hän on tekohetkellä toiminut voimassa
olevan oikeuden mukaisesti. Vastaajat viittaavat laillisuusperiaatteeseen.

Pentti Alho ei voida syyttää uudestaan luonnonsuojelurikkomuksesta
nyt käsiteltävänä olevassa kiljuhanhien ja valoposkihanhien luontoon
päästämistä koskevassa asiassa. Vastaavasti kyseinen lainvoimainen
tuomio on otettava perusteeksi annettaessa ratkaisu nyt käsiteltävänä
olevassa asiassa koskien vastaajia Antti Haapanen ja Matti Haapanen.

Kummassakin asiassa on ollut kyse saman toimijan eli Kiljuhanhen
Ystävät ry:n hankkeesta. Fil.tri Antti Haapanen on yhdistyksen
puheenjohtaja ja siis vastuullinen toimija. Pentti Alho on yhdistyksen
tarhasta vastaava kenttämestari. Matti Haapanen on yhdistyksen jäsen
ja talkoomies.

Vastaajat kiistävät syyllistyneensä minkäänlaiseen rikkomukseen.

Vastaajilla on ollut täysi oikeus luottaa toimintansa laillisuuteen,
lainvoimaisen tuomion oikeusvoimaan ja sen synnyttämään
oikeusvarmuuteen perustuen tilanteessa, jossa kirjoitettu laki ei selkeästi
ja yksiselitteisesti sääädä vastaajien toimintaa rangaistavaksi.

Asiaa tulee pitää oikeudellisesti loppuun käsiteltynä.

Syytteen teonkuvauksesta:

Syyttäjän teonkuvauksessa on annettu väärä kuva siitä, että
sijaisemoina olleet valkoposkihanhet olisivat kasvatettu tarhassa.
Kyseiset sijaisemot ovat ympäristökeskuksen luvalla pyydettyjä
luonnonlintuja, joita on pidetty tarhassa.

Kiljuhanhien ja valkoposkihanhien vierasperäisyys on ratkaistu Lapin
käräjäoikeuden tuomiossa 05/336.

Vastaajat vetoavat negatiiviseen ja positiiviseen
oikeusvoimavaikutukseen.

Luonnonsuojelulain 43:1 §:n mukaan vierasperäinen laji tarkoittaa lajia,
joka on ihmisen toimesta tuotu tai vahingossa ihmisen toimesta tullut
uudelle alueelle lajin normaalien leviämisteiden takaa. Vastaajat
viittaavat hallituksen esitykseen vuodelta 1996.

Lajin kotimaisuus ja vastaavasti vierasperäisyys tulee arvioida
kansallisen luonnonsuojelulakimme nojalla maanlaajuisesti, muun
muassa siitä syystä, että valtiomme rajojen sisällä ei vallitse mitään
normaaleja leviämisteitä, kuten mannerrajoja, vuoristoalueita, isoja

merialueita tai muita vastaavia leviämisseiteitä joka vaikuttaisi 4
valkoposkihanhiin levittäytymismahdollisuuteen.

Luonnonsuojelulaki ei sisällä säännöstä, joka antaisi viranomaiselle
mahdollisuuden päättää jonkin kotimaisen lajin olevan vierasperäinen

a. Suomen rajojen sisällä jollain osa-alueella

- Lajien levinnäisyysalueet ovat muutoksen kohteena monestakin syystä
eikä ole viranomaisen asia, missä ne saavat esiintyä

b. Mahdollisen geneettisen laadun vuoksi

- tieteellisen tiedon kasvaessa lajien väliset raja-aidat näyttävät
madaltuvan. Luonnossa tavataan lajien välisiä risteymiä. Tundrahanhi ja
kiljuhanhi risteytyvät luonnossa ja niillä on paljon yhteistä geeniperimää.
Hämeenkosken tarhalla ei ole koskaan ollut tundra- tai merihanhiä.
Lintuja on kasvatettu 1980 luvulta lähtien.

Haastehakemuksessa esitetyt väitteet syytteessä tarkoitettujen
kiljuhanhiin ja valkoposkihanhiin vierasperäisyydestä eivät perustu
mihinkään lainsäädännökseen ja ovat ristiriidassa oikeusvoiman saaneen
tuomion 05/336 kanssa. Vastaajat ovat voimassaolevaan lainvoimaiseen
oikeuteen luottaen perustellusti uskoneet - ja edelleen uskovat -
toimineensa täysin luonnonsuojelulain mukaisesti tilanteessa, jossa
laajaa tulkinnanvaraa jättävä kirjoitettu laki ei kiellä kyseistä toimintaa.
Syyttäjän oletama siitä, että vastaajat olisivat tahallaan tai
tuottamuksesta rikkoneet luonnonsuojelulaki, on kokonaisuudessaan
virheellinen.

TODISTELU

KIRJALLINEN TODISTELU

Syyttäjä

1. Lintuatlaksen kartat 3 kpl, maastolomake Termisvaara ja
pesimisvarmuusindeksit, esitutkintapöytäkirjan liitteessä 2

2. Luonnontieteellisen keskusmuseon rengastustoimiston kirje 3.12.2009
ja rengastuslomakkeet, esitutkintapöytäkirjan liitteessä 2

3. Lapin käräjäoikeuden tuomio 05/336, 7.9.2005 ja siihen sisältyvät
kirjalliset todisteet:

3. 1: Ympäristöministeriön lausunto 21.2.2005

3.2: Kholodovan raportti 2001/2002

4. KHO:n päätös 20.2.2009 taltio 415 ja siihen liittyvät lausunnot

4.1. Ympäristöministeriön lausunto 22.8.2008

4.2. Luonnontieteellisen keskusmuseon lausunto 19.8.2008

5. Suomen ympäristökeskuksen lausunto 27.9.2010,
lisätutkintapöytäkirjan liite 2

- nykyisiä tarhalintukantoja ei voida käyttää istutuksiin

6. Kiljuhanhen suojeluohjelma, Ympäristöministeriö 2.3.2009, sivut 3-7, 28, 37 ja 53-54

7. Kansainvälinen kiljuhanhen suojeluohjelma 2008. International Single Species Action Plan for the Conservation of the Lesser White-fronted Goose (Western Palearctic Population), AEWA Technical Series No. 36. sivut 48-61 ja liite 10

8. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen päätös 19.6.2003, lisätutkintapöytäkirjan liite 2

9. Turun hallinto-oikeuden päätös 7.1.2011 nro 11/0001/1 ja Helsingin hallinto-oikeuden päätös 8.10.2010 nro 10/0828/5. Muuta materiaalia.

10. Suomen ympäristökeskus 24.6.1998, lisätutkintapöytäkirjan liitteessä 1

11. Lapin ympäristökeskuksen päätös 25.8.2009

12. A Review of the Conservation Genetics Issues Confronting the Lesser White-fronted Goose Recovery Program

Vastaajat

13. Reintroduction of Lesser White-Fronted Geese (*Anser erythropus*) in Swedish Lapland (1981 - 1991)

3. Lapin käräjäoikeuden tuomio 05/336

14. Ruotsin kiljuhanhen suositushjelman luonnoksen liite

15. Peräpohjolan poliisilaitokselle annettu lausunto 12.12.2010

16. Ehdotus kansalliseksi vieraslajistrategiaksi, Työryhmämuistio MMM 2011:2

17. Luovutussopimus 4.6.2000

18. Ansioluettelo/Antti Haapanen

Syyttäjä

Muu aineisto:

- Lintudirektiivi, 79/409/ETY luonnonvaraisten lintujen suojelusta, (kiljuhanhi on direktiivin liitteen I erityisesti suojeltava laji)

- HE 79/1996, erityisperustelut § 43

- Leila Suvantola: Huominen ei koskaan kuole (väitöskirja), luku 3. Luonnon monimuotoisuuden turvaamisen oikeudelliset periaatteet, s. 26-39 (Edilexissä)

- Elina Pirjatanniemi: Vihertyvä rikosoikeus - Ympäristökriminalisointien oikeutus, mahdollisuudet ja rajat (väitöskirja), luku 3.3. Ennalta varautuminen - in dubio pro natura? s. 87-94 (Edilexissä)

HENKILÖTODISTELU

Syyttäjä

1) Todistaja Matti Kalevi Osara

2) Todistaja Jaakko Ilmari Lumme

KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU

Syyksilukeminen ja perustelut

Itse syytteessä mainittujen valkoposkihanhien ja kiljuhanhien päästäminen luontoon Enontekiön Karesuvannossa 20.7.2009 - 21.7.2009 on riidatonta.

Riitaista ovat seuraavat seikat:

- Lapin kärjäoikeuden 7.9.2005 antaman tuomion vaikutus
- Ovatko valkoposkihanhet vierasperäinen laji Enontekiöllä sovellettaessa luonnonsuojelulain 43 §:n 1 momenttia. Voiko luontoon päästetyistä valkoposkihanhista syntyä pysyvä kanta Enontekiölle.
- Ovatko luontoon päästetyt kiljuhanhet poikenneet perimältään luonnonvaraisesta kannasta ja onko niitä sen takia pidettävä vierasperäisenä lajina jota ei saa päästää luontoon. Itse luontoon päästämisen tarkoituksena on riidattomasti ollut saada alueelle pysyvä kiljuhanhikanta.

Edelleen riitaista on ollut rangaistavan käyttämisen alan määrittely tapauksessa: vastaajat ovat katsoneet, ettei väitteet kiljuhanhien ja valkoposkihanhien vierasperäisyydestä perustu mihinkään lainsäädännökseen.

Vastaajat ovat oikeudenkäyntikululaskussaan esittäneet valtioon kohdistetun korvausvaatimuksen haittakorvauksesta kun vastaajien käsityksen mukaan ympäristöhallinnon toimista on koitunut huomattavaa haittaa heidän toiminnalleen, kun ympäristöhallinto on saattanut vastaajien käsityksen mukaan heidän hankkeensa epäilyksenalaiseksi. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 1 §:n mukaan syyteasian yhteydessä voidaan ajaa syytteessä tarkoitettu rikoksesta johtuvaa yksityisoikeudellista vaatimusta. Kyseessä ei ole lainkohdan tarkoittama vaatimus ja vaatimus tulee tältä osin jättää tutkittavaksi ottamatta. Kärjäoikeus myös toteaa, ettei ympäristöhallinto/Suomen valtio ole asianosaisena jutussa ja vaatimus tulisi tälläkin perusteella jättää tutkittavaksi ottamatta.

Lapin kärjäoikeuden 7.9.2005 tuomion vaikutuksista

Lapin kärjäoikeus on tuomiolla 7.9.2005 hylännyt syyteen Pentti Tapani Alhoa vastaan luonnonsuojelurikkomuksesta 17.7.2004 Enontekiöllä.

Kärjäoikeus antoi pääkäsittelyssä käsittelyratkaisun, jonka mukaan vastaaja Alhoa vastaan voidaan kohdistaa syyte luonnonsuojelurikkomuksesta 20.7. - 21.7.2009 Enontekiöllä ja kärjäoikeus ottaa syyttäjän rangaistusvaatimuksen käsiteltäväkseen

Vastaajat ovat katsoneet, että aiemmin annettu tuomio tulisi ottaa ratkaisun perusteeksi tässä asiassa. Rikostuomioihin ei sisälly sellaista ns. positiivista oikeusvoimavaikutusta, joka ilmenisi uudessa syytejutussa. Rikosasioissa tuomioistuin ei muutoinkaan ole sidottu aiemmin annettuihin toisia tekoja koskeviin ratkaisuihin. Lapin käräjäoikeuden tuomiolla 7.9.2005 ei siten ole merkitystä harkittaessa sitä, ovatko vastaajat syyllistyneet lainvastaiseen menettelyyn vai eivät käsiteltäessä nyt luonnonsuojelurikkomusta 20.7. - 21.7.2009.

Siitä, onko aiemmalla tuomiolla merkitystä harkittaessa syyksiluettavuuteen liittyviä seikkoja taikka rangaistuksen määräämiseen liittyviä seikkoja, lausutaan jäljempänä.

Valkoposkihanhien vierasperäisyydestä Enontekiöllä

Vastaajat ovat katsoneet, että valkoposkihanhi on Suomessa kotimainen laji, eikä viranomaisilla ole valtuuksia määrittellä jotain lajia vierasperäiseksi.

Luonnonsuojelulain 43 § 1 momentissa on kieltö jonka mukaan vierasperäistä lajia, josta ei säädetä metsästyslaissa tai kalastuslaissa, ei saa päästää luontoon, jos on aihetta epäillä, että siitä voi syntyä pysyvä kanta. Tarkemmin luonnonsuojelulaissa ei ole määräyksiä siitä, mitä vierasperäisellä lajilla tarkoitetaan.

Lainkohtaa koskeva hallituksen esitys 79/1996 antaa lisävalaistusta vierasperäisyydelle yhden lauseen verran: "Vierasperäiset lajit voivat aiheuttaa arvaamattomia seurauksia maamme alkuperäiselle kasvistolle tai eläimistöille". Aiemmassa oikeuskäytännössä hallintopuolelta on tältä osin todettu mm. seuraavaa "lajin vierasperäisyyden on katsottava määräytyvän sen biologisen levinneisyyden perusteella, jonka ulkopuolella voi seurata kiellon perusteeksi ilmaistuja vaikutuksia. Kielto kattaa näin ollen myös Suomessa sinänsä luonnonvaraisesti esiintyvän lajin viemisen levinneisyysalueen ulkopuolelle, kun on olemassa vaara pysyvän kannan muodostumisesta" (Turun hallinto-oikeus 7.1.2011, muu materiaali 9).

Käräjäoikeus katsoo, että lajin vierasperäisyyttä luonnonsuojelulain 43 §:n 1 momentissa on tarkasteltava lajin luontaisen levinneisyyden perusteella ja nimenomaan siltä kannalta, voiko tarkasteltavalla alueella seurata niitä vaikutuksia, joiden takia lainsäätäjällä on kiellon säätänyt. Luontaisen levinneisyyden tarkastelu on rajattava nykyhetkeen, koska muunlaisesta lähestymistavasta ei em. lainkohdasta saada viitteitä. Jos valkoposkihanhia ei esiinny tällä hetkellä luontaisesti Luoteis-Lapissa ja jos luontoon päästämisestä voi syntyä pysyvä kanta, niin kyseessä on katsottava olevan luonnonsuojelulain 43 § 1 momentin tarkoittama vierasperäinen laji Luoteis-Lapissa.

Vastaajien vetoamalla vieraslajien määritelmällä ehdotuksessa kansalliseksi vieraslajistrategiaksi (kirjallinen todiste 16) ei voida katsoa olevan merkitystä harkittaessa sitä, mitä vierasperäisellä lajilla

tarkoitetaan luonnonsuojelulain 43 §:n 1 momentissa. Kyseistä asiakirjaa ei voida pitää oikeuslähteenä vastaavalla tavalla kuin hallituksen esitystä.

Valkoposkihanhi kuuluu lintudirektiivin perusteella Euroopassa luonnonvaraisesti elävien lintulajien suojelun piiriin. Tästä ei kuitenkaan seuraa, etteikö sitä voitaisi kansallinen lainsäädännön perusteella pitää sellaisessa osassa maata, johon sen luontainen levinneisyys ei ulotu, luonnonsuojelulain 43 § 1 momentin tarkoittamana vierasperäisenä lajina.

Todistaja Osara kertoi, että valkoposkihanhi on tulkittava vierasperäiseksi lajiksi Lapissa. Lajin pesinnästä Lapissa ei ole tietoa. Todistaja Osaran kertomusta tukee lintuatlaksen kartat (kirjallinen todiste 1). Tätä tukee myös kirjallisessa todisteessa 4 oleva ympäristöministeriön lausunto Korkeimmalle hallinto-oikeudelle 22.8.2008, jossa todetaan, että lausunnon antamisen aikaan valkoposkihanhi levinneisyysalue Suomessa ulottuu Suomenlahden itäosasta perämerelle asti.

Käräjäoikeus katsoo näytetyn, ettei valkoposkihanhi levinneisyys nykyisin ulotu Enontekiölle, eikä Luoteis-Lappiin muutoinkaan.

Voiko luontoon päästetyistä valkoposkihanhista syntyä pysyvä kanta vapaaksipäästämisalueelle

Valkoposkihanhi levinneisyysalueen luontoon päästäminen Enontekiöllä on kielletty, jos sen luontoon päästämisestä voi syntyä pysyvä kanta. Pysyvän kannan syntyminen vaaraksi riittää ns. abstraktinen vaara, mikä ilmenee lainsäätäjän käyttämästä sanavalinnasta. Alueella, jolle pysyvän kannan syntyminen vaaraa on tarkasteltava, tarkoitettaneen luontoon päästämisaluetta ja sen lähellä olevia sellaisia alueita, jonne valkoposkihanhi levinneisyys ei tällä hetkellä ulotu. Syytteen teonkuvauksessa ei ole tarkemmin rajattu tätä aluetta. Syytteen teonkuvauksella on katsottava tarkoitettua vapaaksipäästämisaluetta ja sen lähialuetta, Enontekiötä ja Luoteis-Lappia.

Vastajat ovat kiistäneet pysyvän kannan syntyminen mahdollisuuden. Kiljuhanhi sijaisemoina käytetyt valkoposkihanhi levinneisyysalueet ovat luonnosta pyydettyjä yksilöitä, jotka vastaajien mukaan palaavat luontaisille alueille.

Todistaja Osara kertoi valkoposkihanhi levinneisyysalueen olevan levittäytyvä, ekspansiivinen laji. Suomessa ensimmäisissä Atlas kartoituksissa oli 3 pesimäneliötä. Viimeisessä, vuosien 2006 - 2010 koskevassa Atlas kartoituksessa niitä oli 152, varmoja 38 ja todennäköisiä 89. 1960-1970-luvuilla maailmassa oli muutamia kymmeniä tuhansia valkoposkihanhia, nyt noin puoli miljoonaa. Suomessa valkoposkihanhi levinneisyysalueet ovat todistajan mukaan levittäytyneet varsinkin itämeren alueelle, itäiseltä Suomenlahdelta Perämerelle asti. Kannan lisääntymisessä nopeasti on todistajan kertoman mukaan useita eri tekijöitä. Todistajan mukaan vietäessä valkoposkihanhi levinneisyysalueen ulkopuolelle,

vienti voi toimia eräänlaisena alkulähteenä ja kanta voi lähteä nopeasti kasvamaan alueella.

Todistaja Osaran ilmoittamaa kantaa tukee kirjallinen todistelu: todiste 1 (Lintu Atlaksen kartat), kirjalliseen todisteeseen 4 sisältyvä ympäristöministeriön lausunto 22.8.2008 Korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja kirjallinen todiste 5, Suomen ympäristökeskuksen lausunto 27.9.2010.

Vastaaajien esittämä kirjallinen todiste 13 ei muuta edellä mainitusta todistelusta tehtävää johtopäätöstä.

Käräjäoikeus katsoo näytetyn, että syytteessä tarkoitettujen valkoposkihanhien päästämisestä luontoon Enontekiöllä voi seurata pysyvän valkoposkihanhikannan syntyminen vapaaksipäästämisalueelle ja sen lähialueille, jonne valkoposkihanhen luontainen levinneisyys ei ulotu.

Näin valkoposkihanhea on pidettävä vierasperäisenä lajina Enontekiöllä.

Luonnonsuojelurikkomus valkoposkihanhien osalta

Käräjäoikeus katsoo edellä olevilla perusteilla näytetyn, että vastaajat ovat 20.7.2009 - 21.7.2009 päästäneet Enontekiöllä, Karesuvannossa Muoniojokivarressa luontoon kaksi valkoposkihanhipariskuntaa ja kolme toisella vuodella olevaa valkoposkihanhen poikasta. Valkoposkihanhia on Enontekiöllä pidettävä vierasperäisenä lajina ja on aihetta epäillä, että niistä voi syntyä pysyvä kanta. Valkoposkihanhia ei saa päästää luontoon Enontekiöllä. Vastaajat ovat menettelyllään syyllistyneet luonnonsuojelurikkomukseen.

Kiljuhanhet

Kiljuhanhien vapaaksi päästämisen tarkoituksena on ollut saada alueelle pysyvä kanta. Kiljuhanhien kohdalla on ollut riitaista se, ovatko luontoon päästetyt kiljuhanhet poikenneet perimältään luonnonvaraisesta kannasta ja onko niitä sen takia pidettävä vierasperäisenä lajina jota ei saa päästää luontoon.

Luonnonsuojelulain 6 luvun 37 §:n 2 momentin mukaan se, mitä 6 luvussa on säädetty lajista, on vastaavasti sovellettava kantaan. Tässä tapauksessa pohdittavaksi tulee se, onko Kiljuhanhen Ystävät ry:n Hämeenkosken hanhitarhan kiljuhanhet poikenneet perimältään luonnonvaraisesta kannasta siten, että niitä on pidettävä luonnonsuojelulain 6 luvun 43 § 1 momentin tarkoittamana vierasperäisenä lajina jota ei saa päästää luontoon.

Asiassa kuultiin todistajana professori Jaakko Lummetta, jolla on pitkä kokemus genetiikan alalta ja joka on tutkinut myös kiljuhanhiaihetta.

Lumpeen tutkimuksissa on ollut näytteitä tarhatuista kiljuhanhista (Hailuto ja Ruotsiin istutetut), sekä näytteitä luonnon kannasta, Scandinaviasta Norjasta, Siperiasta ja Kiinasta. Hailuotoon kiljuhanhet

10
olivat tulleet Hämeenkoskelta, johon puolestaan Ruotsista. Tutkimuksissa ilmeni yllätyksenä, että sielläpä onkin tundrahanhea Hailuodon linnuissa. Suomen tarhoissa oleva kanta ei ole sopiva istutukselle. Todistaja Lumme oli tutustunut todisteeseen 3.2 Kholodovan raporttiin, jonka Hämeenkosken tarhan pitäjät ovat hankkineet Hämeenkosken tarhan kiljuhanhista. Todisteesta ilmeni, että yhdeksässä näytteessä kolmestakymmenestä kuudesta eli 25 %:ssa on tundrahanhen perimää. Tundrahanhen äitilinjaa. Tundrahanhia on ollut "esiäiteinä". Tutkimuksessa havaittiin myös yhden merkin olleen peräisin merihanhesta. Esiäiteinä on ollut merihanhia. Hämeenkosken tarhan kannassa on vielä enemmän eriperäisyyttä - lintupuistojen ja tarhojen perimää - kuin Hailuodon kannassa. Todistajan mukaan luonnonkiljuhanhikannassa ei ole löydetty vastaavaa perimää. Todistajan mukaan Hämeenkosken kiljuhanhien päästäminen luontoon ei ole oikein. Vaarana on se, että kanta risteytyy puhtaan kannan kanssa. Norjassa on vielä puhdas populaatio hallussa. Kun luonnollinen este risteytymiselle on ensin keinotekoisesti poistettu tarhaoloissa, niin risteytyminen on tullut yhä todennäköisemmäksi.

Todistaja Lumpeen mukaan ruotsalaiset katuvat syvästi tarhalintukannan istutusta alueelleen. Sitä on mahdoton valikoidusti poistaa.

Todistajan Lumpeen mukaan luonnon kiljuhanhikanta on pysynyt puhtaana 250 000 vuotta. Ihmisenkin ikä siihen verrattuna on vähäinen.

Todistaja Lumpeen mukaan tarhakanta on luontoon kuulumaton vieras laji. Se ei ole alkuperäinen laji.

Todistaja Lumpeen kantoja tukee kirjallinen todiste 4.1 Ympäristöministeriön lausunto 22.8.2008 Korkeimmalle hallinto-oikeudelle, jossa todetaan muun ohella geneettisten tutkimusten osoittavan, ettei tällä hetkellä ole käytettävissä sellaista tarhakiljuhanhikantaa, jota voitaisiin käyttää kiljuhanhen palauttamiseen Suomen luontoon. Edelleen lausunnossa todetaan: Kiljuhanhen Ystävät Ry:n tarkoitus on palauttaa Suomen luontoon kiljuhanhikanta käyttämällä siinä tarhalintuja, joiden perimässä on aineksia meri- ja tundrahanhesta. Samoin todistaja Lumpeen kantaa tukee kirjallinen todiste 4.2. Luonnontieteellisen keskusmuseon lausunto 19.8.2008 Korkeimmalle Hallinto-oikeudelle, jossa todetaan muun ohella "Kiljuhanhen suojelutyön kannalta ovat keskeisessä asemassa pohjoismaiset tulokset Ruotsissa ja Suomessa tarhattujen kiljuhanhien muiden hanhilajien kanssa sekoittuneesta geneettisestä alkuperästä ja sopimattomuudesta istutettavaksi luontoon".

Edellä olevilla perusteilla käräjäoikeus katsoo näytetyn, että Hämeenkosken hanhitarhassa kasvatetuilla kiljuhanhilla on eri geneettinen tausta kuin äärimmäisen uhanalaisella luonnon omalla kiljuhanhikannalla. Ne ovat poikenneet perimältään luonnonvaraisesta kannasta. Kanta rinnastetaan luonnonsuojelulain 6 luvussa lajiin. Enontekiöllä luontoon päästettynä Hämeenkosken hanhitarhan kiljuhanhia on pidettävä vierasperäisenä lajina. On myös näytetty, että niistä voi syntyä pysyvä kanta, ne voivat sekoittua vielä Norjan pohjoisosissa puhtaana olevaan alkuperäiseen kantaan.

Luonnonsuojelulain 43 § 1 momentin kiellon mukaisesti niitä ei olisi saanut päästää luontoon. Vastaajat ovat menettelyllään syylistyneet myös kiljuhanhien kohdalla luonnonsuojelurikkomukseen.

Vastaajien esiintuomalla seikalla luonnossa tapatuista risteymistä ei voida katsoa olevan merkitystä tätä asiaa ratkaistaessa. Todistaja Lumme kertoi, ettei puhtaassa kiljuhanhikannassa ole havaittu viitteitä tundrahanhesta tai merihanhesta. Muutama poikkeama äärimmäisessä lännessä (Brittein saarilla tai Hollanissa) on kerrottu havaitun, mutta nämä yksilöt ovat todistajan mukaan voineet olla eksyneitä, tarhoista hukkaan joutuneita yksilöitä.

Rangaistavan käyttäytymisen alan määrittelystä

Vastaajat ovat lausuneet, ettei valkoposkiahania ole missään määritelty vierasperäiseksi lajiksi Enontekiöllä, eivätkä viranomaiset voi määrätä sitä, mikä on vierasperäinen laji missäkin.

Luonnonsuojelulain 43 §:n 1 momentissa on kieltä päästää vierasperäistä eläinlajia luontoon jos on aihetta epäillä, että siitä voi syntyä pysyvä kanta. Rangaistussäännös sisältyy luonnonsuojelulain 58 §:ään. Näin itse teko on säädetty rangaistavaksi laissa. Mikä sisältö kiellolle kulloinkin syntyy ja kuka sen määrittelee? Edellä on valkoposkiahien kohdalla tulkittu vierasperäisyyttä lain suppeista esitöistä saatavalla tavalla siten, että lajin vierasperäisyyttä luonnonsuojelulain 43 §:n 1 momentissa on tarkasteltava lajin luontaisen levinneisyyden perusteella ja nimenomaan siltä kannalta, voiko tarkasteltavalla alueella seurata niitä vaikutuksia, joiden takia lainsäätäjä on kiellon säätänyt. Vierasperäisyyttä ei edes voitaisi tarkemmin lainsäännöksissä määritellä. Luonto itse määrittelee sen, mikä on vierasperäinen laji ja mikä ei. Kiljuhanhien kohdalla taas vierasperäisyysarviointi on perustunut edellä niihin perinnöllisyyttä koskeviin selvityksiin, jotka osoittivat Hämeenkosken hanhitarhan kiljuhanhikannan poikkeavan luonnon omasta kiljuhanhikannasta. Vierasperäisyys on linnuissa itsessään, eikä siitä ole kukaan päättänyt.

Rangaistavan käyttäytymisen alaa ei ole tässä tapauksessa määritelty vastoin Suomen perustuslain 8 §:ää tai rikoslain 3 luvun 1 §:n 1 momenttia.

Syyttäjän katsomasta varovaisuusperiaatteesta, vaikka siitä voitaisiinkin johtaa luonnonsuojeluun liittyvä periaate, taikka luonnonsuojelulakien soveltamisessa oikeudellinen normi, ei kuitenkaan rikosasiassa voida johtaa rangaistuksen alaisen käyttäytymisen rajoja. Ne on aina määriteltävä laissa. Sama koskee maksimiä "in dubio pro natura".

Syyksiluettavuudesta

Vastaajat ovat kertoneet toimineensa hyvässä uskossa ja luottaen Lapin käräjäoikeuden aiempaan ratkaisuun. Pohdittavaksi tulee ensiksi rikoslain 4 luvun 2 §:n mukainen kieltoerehdys. Vastaajat ovat ilmoittaneet olleensa tietoisia ja selvillä syyttäjän esittämästä asiakirjatodistelusta vuoden 2005 jälkeen. Vastaajilla on korkea tietämys

asiassa sekä kiljuhanhiin että valkoposkihanhiin liittyen. Viranomaisen ei voida katsoa missään vaiheessa antaneen vastaajille virheellistä neuvoa, eikä Lapin käräjäoikeuden aiempaa tuomiota voida tulkita viranomaisen neuvoksi rikoslain 4 luvun 2 §:n 3) kohdan tarkoittamalla tavalla. Viranomaisilta on koko ajan tullut vastaajille tietoa siitä, ettei Hämeenkosken hanhitarhan kiljuhanhien istuttaminen ole hyväksyttävää. Kyseessä ei ole em. lainkohdan tarkoittama kieltoerehdys.

Syyttäjä on katsonut vastaajien toimineen tahallisesti, kun he ovat olleet tietoisia Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä 20.2.2009 ja siihen liittyvistä ympäristöministeriön lausunnosta ja luonnontieteellisen keskusmuseon lausunnosta.

Nyt käsiteltävä teko on tapahtunut heinäkuussa 2009. Vastajaat ovat tuolloin olleet tietoisia siitä, että Hämeenkosken hanhitarhan kiljuhanhet poikkeavat perimältään luonnon kiljuhanhikannasta. He ovat myös olleet tietoisia valkoposkihanhien leviämisherkkyydestä. Vastajien olisi joka tapauksessa tullut heinäkuussa 2009 pitää menettelynsä varsin todennäköisenä seuraamuksena sitä, että heidän istuttamansa kiljuhanhet poikkeavat perimältään luonnon kannasta ja niiden luontoon päästämisen seurauksena niistä voi syntyä pysyvä kiljuhanhikanta niiden voidessa risteytyä alkuperäisen, puhtaan kiljuhanhikannan kanssa. Edelleen vastaajien olisi tullut pitää varsin todennäköisenä, että valkoposkihanhi on vierasperäinen laji Enontekiön seudulla ja että sen luontoon päästämisestä voisi syntyä pysyvä kanta alueelle. Luonnonsuojelurikkomus on syyksiluettavissa vastaajille tahallisena.

Syyttäjä on toissijaisesti katsonut, että luonnonsuojelurikkomus on syyksiluettavissa vastaajille tuottamuksellisena. Rikoslain 3 luvun 7 §:ssä todetaan tuottamuksesta "Tekijän menettely on huolimaton, jos hän rikkoo olosuhteiden edellyttämää ja häneltä vaadittavaa huolellisuusvelvollisuutta, vaikka hän olisi sitä kyennyt noudattamaan (tuottamus)". Mikäli tekoa ei luettaisi vastaajille syyksi tahallisena, niin teko olisi syyksiluettava vastaajille tuottamuksellisena. Olosuhteet ovat edellyttäneet heiltä sellaista huolellisuusvelvollisuutta, ettei kiljuhanhia ja valkoposkihanhia päästetä vapaaksi luontoon Enontekiöllä vastoin viranomaisten kantaa. He olisivat varsin hyvin kyenneet tätä noudattamaan ja pidättäytymään istutuksista tilanteessa, jossa viranomaiset ovat pitäneet heidän kiljuhanhikantaa epäpuhtaana ja soveltumattomana istutuksiin, sekä vastustaneet valkoposkihanhien luontoon päästämistä Ylä-Lapissa. Vastajaat ovat olleet näistä seikoista tietoisia.

Rangaistuksista:

Vastajailla on sinänsä ollut hyvät aiomukset. Heidän käyttämänsä keino on kuitenkin osoitettu kyseenalaiseksi luonnonmukaisen kiljuhanhikannan säilymisen ja valkoposkihanhien levinneisyyden kannalta. Vastajista Antti Haapasen olisi korkean alaan liittyvän koulutuksensa ja kokemuksensa sekä laajan tietomääränsä vuoksi tullut ymmärtää seuraamukset, joita lintujen vapaaksi päästämisestä voi seurata (abstraktinen vaara riittää). Vastaja Antti Haapaselle on määrättävä teosta sakkorangaistus.

Vastaajien Pentti Alho ja Matti Haapanen kohdalla voidaan ottaa huomioon vastaajien sinänsä hyvät aikomukset asiassa ja jättää heidät rikoslain 6 luvun 12 §:n 3) -kohdan perusteella rangaistukseen tuomitsematta.

Oikeudenkäyntikuluista

Kellään vastaajista ei ole oikeutta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 a §:n mukaiseen oikeudenkäyntikulujen korvaukseen, koska kenenkään vastaajan kohdalla syytettä ei ole hylätty.

Todistelukuljen korvausvelvollisuus

Vastaajien syyksi on luettu tahallinen luonnonsuojelurikkomus ja vastaaja Antti Haapaselle määrätään siitä rangaistus. Antti Haapanen on oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 9 luvun 1 §:n nojalla velvollinen korvaamaan todistelukulut valtiolle. Koska vastaajia Pentti Alho ja Matti Haapanen ei tuomita rangaistukseen, niin heitä ei voida velvoittaa korvaamaan todistelukuluja valtiolle.

TUOMIOLAUSELMA Käräjäoikeus on ratkaissut asian tuomiolauselma ilmenevällä tavalla

LAPIN KÄRÄJÄOIKEUS

8.6.2011

NO : 814
DNO: R 11/398

TL: 1

VASTAAJA

Alho, Pentti Tapani
141137-073T

Huljalantie 370
16800 HÄMEENKOSKI

TUOMIOLAUSELMA

SYYSKI LUETUT RIKOKSET

- 1) Luonnonsuojelurikkomus 20.7.2009-21.7.2009

RANGAISTUSSEURAAMUKSET

Syyksi luettu rikos 1
Jätetään rangaistukseen tuomitsematta

LAINKOHDAT

- 1) Rikoslaki 6 luku 12 § /3

LAPIN KÄRÄJÄOIKEUS

8.6.2011

NO : 814
DNO: R 11/398

TL: 2

VASTAAJA

Haapanen, Antti Arvo Aleksander
150436-477K

Huhtasuontie 7 as 1
00950 HELSINKI

TUOMIOLAUSELMA

SYYSKI LUETUT RIKOKSET

- 1) Luonnonsuojelurikkomus 20.7.2009-21.7.2009

RANGAISTUSSEURAAMUKSET

SAKKO

Syyksi luettu rikos 1
20 päiväsakkoa a 38 euroa = 760 euroa

LAINKOHDAT

- 1) Luonnonsuojelulaki 37 § 2, 43 § 1, 58 § 2/1
Rikoslaki 5 luku 3 §

KORVAUSVELVOLLISUUS

Antti Haapanen velvoitetaan korvaamaan valtiolle
todistelukustannukset 412 euroa.

LAPIN KÄRÄJÄOIKEUS

8.6.2011

NO : 814
DNO: R 11/398

TL: 3

VASTAAJA

Haapanen, Matti Aleks
300164-091L

Purotie 3 B 52
00380 HELSINKI

TUOMIOLAUSELMA

SYYSKI LUETUT RIKOKSET

- 1) Luonnonsuojelurikkomus 20.7.2009-21.7.2009

RANGAISTUSSEURAAMUKSET

Syyksi luettu rikos 1
Jätetään rangaistukseen tuomitsematta

LAINKOHDAT

- 1) Rikoslaki 6 luku 12 § /3

Valtion varoista maksetaan

1) Todistaja Jaakko Ilmari Lumpeelle päivärahaa 34 euroa ja korvauksena matkakuluista 378 euroa eli yhteensä 412 euroa.

Muut lausumat

Vastaajien esittämät korvausvaatimukset haittakorvauksista jätetään tutkittavaksi ottamatta.

Muutoksenhaku

Käräjäoikeuden ratkaisuun tyytymätön voi hakea siihen muutosta hovioikeudelta valittamalla tai ennakkopäätösvalituksella korkeimmalta oikeudelta.

Muutoksenhakuun kuuluvat:

- tyytymättömyyden ilmoittaminen ja
- valittaminen

Jos muutoksenhakija tahtoo hakea muutosta ennakkopäätösvalituksella, hänen on ilmoitettava siitä tyytymättömyydenilmoituksen yhteydessä.

Säädetyt määräajat tyytymättömyyden ilmoittamiselle (7 päivää) ja valituksen ja ennakkopäätösvalituksen tekemiselle (30 päivää) alkavat ratkaisun antamispäivästä. Jos määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, tyytymättömyyden ilmoituksen ja valituksen saa tehdä sen jälkeisenä ensimmäisenä arkipäivänä. Valituksen ja ennakkopäätösvalituksen johdosta valittajan vastapuoli voi tyytymättömyyttä ilmoittamatta valittaa osaltaan käräjäoikeuden ratkaisusta. Määräaika vastavalitusta varten on kaksi viikkoa valittajalle asetetun valitusmääräajan päättymisestä,

Asian käsittely hovioikeudessa edellyttää eräissä tapauksissa hovioikeuden myöntämää jatkokäsittelylupaa. Ennakkopäätösvalituksen tekeminen edellyttää vastapuolen suostumusta ja valitusluvun pyytämistä korkeimmalta oikeudelta. Jos valituslupaa ei myönnetä, käräjäoikeuden ratkaisu jää pysyväksi.

Muutoksenhakuohjeet liitteenä.

Tyytymättömyyttä tuomioon on ilmoitettava viimeistään **15.6.2011**.

Käräjätuomari

Esko Hohti